

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 1210

Kudüs Kitaplığı: 2

İlmi, Kültürel ve
Sosyal Hayatta Kudüs

Editör: Dr. Harun Dünder Karahan

Tashih: Ayşe Adan Kurt

İç Tasarım: Tuncay Aşar

Kapak Tasarımı: Yılmaz Cahit Aydın

ISBN: 978-625-4283-31-4

1. Baskı, Eylül 2023, Ankara, 3.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 18.08.2023 tarih
ve 180 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Diyanet İşleri Başkanlığı Hac ve Umre Hizmetleri Genel
Müdürlüğünün katkılarıyla oluşan bu eser,
TDV İLK SAY Kurulu tarafından yayına hazırlanmıştır.

Yayıncı Sertifika No: 48058

BASKI:

TDV
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASIMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mahallesi 1256 Cadde

No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

İlmî, Kültürel ve
Sosyal Hayatta

Kudüs

İçindekiler

- 01 İsrâ Sûresi Özelinde Tefsir Literatüründe
Kudûs ve Mescid-i Aksâ'ya Dair
Düşünceler
——— Dr. İsa Kanik
- 24 Mescid-i Aksâ ile İlgili
Fıkhi Hükümler
——— Prof. Dr. Hüseyin Esen
- 79 İşgal Altındaki Mescid-i Aksâ'yı
Ziyaret Etmenin Hükümü
——— Doç. Dr. Temel Kacı
- 107 Bazı Oryantalistlerin Kudûs ve
Mescid-i Aksâ'nın Faziletine
Dair Rivayetleri Mevzû Olarak
Değerlendirmelerinin Arka Planı Üzerine
——— Prof. Dr. İbrahim Kutluay
- 147 Emevî Halifesi Abdülmelik b. Mervân'ın
Kudûs'ü Hac Merkezine Dönüştürdüğüne
Dair Ya'kûbî Rivayetinin Tenkidi
——— Prof. Dr. İsmail Altun
- 171 Divan Edebiyatında ve
Çağdaş Dönem Şiirimizde Kudûs
——— Ferhat Erdönmez
- 194 Mer'î b. Yûsuf el-Makdisî'nin Arapların ve
Arap Dilinin Üstünlüğüne Dair Görüşleri
(Dönemsel Bir Okuma Denemesi)
——— Doç. Dr. Mehmet Faruk Çifçi
- 221 Günümüz Türk Müsikisinde
Kudûs Temalı Eserler
——— Dr. Tacetdin Bıyık
- 247 Müslümanlara ve
Yahudilere Göre
Kudûs'te Ölmek
——— Dr. Rabia Mert

İçindekiler

- 269 Kudüs'ün İlim ve Kültür Ortamına
Kâtib Çelebi'nin Keşfü'z-Zünûn Adlı
Eserinden Bakmak
—— Prof. Dr. Eyüp Baş
- 300 Milâdi 16. ve 17. Yüzyılda
Kudüs'te İlmî Hayat
—— Dr. Abdulhamit Turgut
- 322 Klasik Üslubu Devam Ettiren
Son Dönem Şairlerimizde
Kudüs, Mescid-i Aksâ ve
Miraç Vurgusu
—— Dr. Emrah Gökçe
- 338 Başkanlık Osmanlı Arşivi
Belge ve Defter Kayıtlarında Kudüs
—— Dr. Ahmet Zeki İzgöer
- 367 İşgale Rağmen Ayakta:
Kudüslü Müslüman Gençlerin
Girişimcilik Yönelimleri
—— Doç. Dr. Burak Erkut
- 388 Türk Akademik Organizasyonların ve
Kurumların Filistin ve
Kudüs'e Hizmetteki Rolü
—— Dr. Tuba Hacer Korkmaz
- 403 Kutsala Yolculuk:
Genç Kuşakları Kudüs'e Hazırlamak
(İnanç Turizmi ve Din Eğitimi İlişkisine
Sosyokültürel Bir Yaklaşım)
—— Doç. Dr. Ali Fidan, Osman Taşkın
- 422 İngiliz Konsolosluğundan
ABD Büyükelçiliğine Uluslararası
Siyasi Güç Çekişmelerinin
Merkezi Olarak Kudüs
—— Dr. Nurcan Yurdakul
- 449 Kudüs Odaklı Sosyal Medya
Paylaşımlarında Şehir İmajı
(YouTube Videoları Örneği)
—— Prof. Dr. Yusuf Yurdigül

TAKDİM

İslâm'ın önemli dinî merkezlerinden olan Kudüs, birçok peygamberin tevhid mücadelesine ev sahipliği yapmış bir şehir olmasının yanında, Müslümanların ilk kiblesi olması ve âyet ve hadislerin işareti ile de Müslümanlar nezdinde çok mümtaz ve kutsal bir şehirdir. Kible Mescidi ve Kubbetü's-Sahra başta olmak üzere içinde İslâm medeniyetine ait birçok kutsal mekânı ve yapıyı barındıran Kudüs, aynı zamanda İslâm tarihinin canlı şahidi ve yaşayan bir vesikası niteliğindedir.

Müslümanlar 624 yılına kadar namazlarında kible olarak bu şehre yönelmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm'de İsrâ sûresinin açık beyanı ile mübarek kabul edilen Kudüs şehri, İslâm'da kendisine ibadet için yolculuğa çıkılabilecek üç mescidden biri olan Mescid-i Aksâyı da bağrında barındıran aziz bir beldedir. Bu sebeple Kudüs; Mekke ve Medine'den sonra İslâm'ın üç kutsal şehrinden biri kabul edilir.

Dinî, kültürel ve stratejik konumu itibarıyla tarihî süreçte birçok farklı devletin hâkimiyeti altına giren Kudüs, semavi dinler ve diğer ülkeler açısından dünya tarihinde bir toprak parçası olmasından öte anlamlar taşımış ve önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Kudüs, Hz. Ömer'in fethi ile özgürleşmiş ve diğer İslâm devletlerinin hâkimiyetinde sadece Müslümanlar için değil, diğer inanç grupları için de bir arada yaşama kültürünün tüm insanlığa gösterildiği İslâm'ın dârüsselâm beldelerinden bir tanesi olmuştur.

Kudüs, üç semavi din için kutsal kabul edilmesinin yanında, kadim tarihi ile zengin bir dinî ve tarihî mirasa da sahiplik yapmaktadır. Gerek miraç hadisesinin burada

gerçekleşmesi gerekse hadis kaynaklarında zikredilmesi sebebiyle İslâm toplumları bu şehre özel bir önem atfetmişlerdir. Bununla birlikte Kudüs ve Mescid-i Aksâ konusu klasik Türk edebiyatı, Türk İslâm edebiyatı ve modern Türk edebiyatı başta olmak üzere İslâm sanat ve edebiyatının birçok branşına konu olmuştur. Asr-ı saâdet'ten günümüze ulemânın ortaya koyduğu Mescid-i Aksâ etrafında tartışılan ve incelenen tefsir, hadis ve fıkıh literatürüne yönelik zengin müktesebat, günümüzde bizler için değerli bir miras niteliğindedir. Bu çalışmada bahsedilen zengin müktesebatının belirli bir kısmı alanında uzman akademisyenlerin katkılarıyla, akıcı bir üslupla yazılmıştır.

Bu eser, hem akademik literatüre katkı hem de ecdadımıza ve kadim mirasımıza saygı ve hürmet motivasyonu ile hazırlanmıştır. Kitap, "Uluslararası Kudüs ve Mescid-i Aksâ Sempozyumu"nda sunulan tebliğlerin zenginleştirilmesi ve ihtiyaç duyulan konularda değerli akademisyenlerin makaleleriyle sundukları katkılar ile zenginleştirilerek hazırlanmıştır.

Bu mütevazı çalışma, nihai olma iddiasında olmamakla birlikte, bu alanda araştırma yapacaklar veya bilgi sahibi olmak isteyenler için faydalı bir kaynak niteliğindedir.

Kitabımıza makaleleri ile katkı sunan yazarlarımız başta olmak üzere, eserin hazırlık aşamasından yayınlanmasına kadarki süreçte emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilmekte, eserin milletimiz nezdinde Kudüs ve Mescid-i Aksâ şuurunun artmasına vesile olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz etmekteyiz.

Hac ve Umre Hizmetleri
Genel Müdürlüğü